

Зелінська О.З.,
фахівець навчально-наукового відділу,
науковий співробітник,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Zelinska Olena,
Specialist of Educational and Scientific Department,
Research fellow,
Lesya Ukrainka Eastern European National University

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЄВРОРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Зелінська О.З. Концептуальні засади підвищення ефективності єврорегіонального співробітництва. У статті висвітлено поняття ефективності єврорегіонального співробітництва, розглянуто напрями її підвищення, визначено основні складові частини ефективності єврорегіонального співробітництва, розглянуто причини низької єврорегіональної ефективності України. Ідентифіковано категоріальний апарат ефективності та ефективності єврорегіонального співробітництва. Встановлено зв'язок між цими поняттями. Проаналізовано головні концептуальні засади розвитку та функціонування міжрегіонального та єврорегіонального співробітництва. Окреслено нові шляхи активізації єврорегіонального співробітництва та ефективного використання транскордонного й міжрегіонального потенціалу задля посилення позитивного впливу єврорегіонального співробітництва на розвиток не тільки прикордонних регіонів України, але й її суміжних територій.

Ключові слова: єврорегіональне співробітництво, міжрегіональне співробітництво, ефективність єврорегіонального співробітництва, транскордонний простір.

Зелинская О.З. Концептуальные основы повышения эффективности еврорегионального сотрудничества. В статье освещено понятие эффективности еврорегионального сотрудничества, рассмотрены направления ее повышения, определены основные составляющие эффективности еврорегионального сотрудничества, рассмотрены причины низкой еврорегиональной эффективности Украины. Идентифицирован категориальный аппарат эффективности и эффективности еврорегионального сотрудничества. Установлена связь между этими понятиями. Проанализированы главные концептуальные основы развития и функционирования межрегионального и еврорегионального сотрудничества. Очерчены новые пути активизации еврорегионального сотрудничества и эффективного использования трансграничного и межрегионального потенциала с целью усиления положительного влияния еврорегионального сотрудничества на развитие не только приграничных регионов Украины, но и ее смежных территорий.

Ключевые слова: еврорегиональное сотрудничество, межрегиональное сотрудничество, эффективность еврорегионального сотрудничества, трансграничное пространство.

Zelinska Olena. Conceptual frameworks for improving the effectiveness of the euroregional cooperation. The research paper deals with the concept of an effectiveness of euroregional cooperation. The directions of its improvement and the main components of the effectiveness of the euroregional cooperation have been considered. The reasons for low euroregional cooperation effectiveness in Ukraine have been identified. New ways of intensifying the euroregional cooperation and effective use of cross-border and interregional potential have been established in order to enhance the positive impact of euroregional cooperation on the development not only the Ukrainian border regions but also its adjacent territories. Enhancing and improving the effectiveness of the euroregional development and cooperation through the introduction of new instruments and mechanisms will overcome the negative factors significantly and will expand the realizing the potential of interregional cooperation between Ukraine and the EU. It should be noted that the main reasons for the low effectiveness of Ukraine's euroregional cooperation is the lack of institutional support for the organizational forms of euroregional cooperation; under estimation by the central government of the importance of the strategic importance of euroregional cooperation and, consequently, the lack, unlike in European countries, of national funding for the project activity of border and related regions; ambiguity of mechanisms of interaction and distribution of powers between state and regional institutions; low utilization of the potential of interregional cooperation in the socio-economic development of the border and increasing the competitiveness of regions, etc. Therefore, in the context of high dynamism of environmental changes, defining the main directions for improving the effectiveness of euroregional cooperation is one of the priority areas of regional economic policy. Thus, conceptual approaches for improving

the effectiveness of euroregional cooperation can be helpful for improving Ukrainian legislation in the area of interregional cooperation. Also, it makes possible to adapt national legislation to the European standards and to improve the organizational and economic mechanism of this process.

Key words: euroregional cooperation, interregional cooperation, effectiveness of euroregional cooperation, cross-border space.

Постановка проблеми. У сучасних економічних та соціокультурних умовах євро регіональне співробітництво є ефективним механізмом реалізації євроінтеграційного процесу. Проте таке співробітництво характеризується значним поступом організаційно-економічного та інституційного забезпечення, в результаті чого роль та ефективність євро регіонального співробітництва за участю українських регіонів є значно нижчою, ніж у країнах, наприклад, Західної Європи. Активізація та підвищення ефективності євро регіонального розвитку й співробітництва шляхом запровадження новітніх інструментів та механізмів подолання негативних факторів значно розширяє можливості реалізації потенціалу між регіонального співробітництва України та ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань між регіонального, зокрема євро регіонального, співробітництва було присвячено праці відомих учених, таких як П. Беленький [1], Я. Калат [3], Є. Кіш [4], Н. Мікула [8], Н. Павліха [11], О. Руденко [9], М. Русняк, Т. Терещенко [17]. Водночас питання підвищення ефективності євро регіонального співробітництва практично не досліджувалось у науковій літературі, що окреслило актуальність проблематики дослідження.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є першочергова потреба розроблення та вдосконалення вже наявних концептуальних засад підвищення ефективності євро регіонального співробітництва у зв'язку з новими можливостями між регіонального розвитку. Для досягнення визначеної мети автором було застосовано комплекс загальнонаукових методів та метод системного аналізу, що дало можливість узагальнити наукову літературу та нормативно-правову документацію за темою дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток євро регіонального співробітництва розглядається як пріоритетний напрям регіональної економічної політики, а також важлива складова частина євроінтеграційних процесів. В умовах сучасних геополітичних та гео економічних процесів розвиток євро регіонального співробітництва є надзвичайно актуальним для України. З огляду на зростаючу між регіональну конкуренцію на європейському континенті євро регіональне співробітництво є важливим напрямом регулювання між регіональної взаємодії прикордонних регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності, що є однією з підстав зростання економіки.

Водночас роль та ефективність євро регіонального співробітництва в українському прикордонні є значно меншою, ніж у країнах – членах ЄС, що передусім пов'язано з низкою причин інституційного, економіко-організаційного та фінансового характеру. Активізація євро регіонального співробітництва шляхом виявлення й подолання стримуючих факторів розширить можливості для розвитку прикордонних регіонів України [14]. Зауважимо, що основними причинами низької ефективності євро регіонального співробітництва України є недостатнє інституційне забезпечення організаційних

форм євро регіонального співробітництва; недооцінка з боку органів центральної влади вагомості стратегічного значення євро регіональної співпраці, отже, відсутність, на відміну від європейських держав, національного фінансування проєктної діяльності прикордонних та суміжних їм регіонів; невизначеність механізмів взаємодії та розподілу повноважень між інституціями держави та регіону; низький рівень використання потенціалу між регіонального співробітництва у соціально-економічному розвитку прикордоння й підвищення конкурентоспроможності регіонів. Отже, в умовах високого динамізму змін зовнішнього середовища визначення основних напрямів щодо підвищення ефективності євро регіонального співробітництва є одним з пріоритетних напрямів регіональної економічної політики.

Узагальнюючи визначення щодо сутності євро регіонального співробітництва, зазначаємо, що це є взаємоузгодженою транскордонною діяльністю різних форм та інституціалізованих структур (євро регіонів, транскордонних партнерств, європейських угруповань територіального співробітництва (ЄУТС), об'єднань євро регіонального співробітництва тощо), яка здійснюється органами державної та місцевої влади, юридичними особами, громадськими організаціями, на підставі чинного законодавства задля вирішення спільних завдань і регіональних проблем щодо реалізації євроінтеграційних прагнень.

Новим формам транскордонного співробітництва, як і євро регіонам, притаманні основні характерні ознаки євро регіональної співпраці, такі як вищий ступінь інституціалізації структур співробітництва або відповідної координуючої структури, а також євроінтеграційний напрям, тому можна відзначити, що сьогодні євро регіональне співробітництво функціонує не тільки в рамках євро регіонів, адже виконувати ці функції можуть європейські угруповання територіального співробітництва (ЄУТС) та об'єднання євро регіонального співробітництва (ОЕС), що є новими структурами інституційного забезпечення та наділені характерними особливостями євро регіонального співробітництва. Окрім того, інші форми транскордонного співробітництва за умови набуття характерних ознак євро регіонального співробітництва можуть стати його суб'єктами. Однак співпраця, наприклад, у прикордонній торгівлі відбувається без створення власної системи органів, тому такі організаційні форми транскордонного співробітництва виконувати функції євро регіональної співпраці не можуть [8].

За сучасних умов необхідно забезпечити якісне оновлення економічної складової механізму регулювання євро регіонального співробітництва шляхом підвищення ефективності реалізації функцій, які покладені на нього, а саме покращення фінансового забезпечення розвитку транскордонного співробітництва, заохочення суб'єктів господарської системи регіону до участі у його організаційних та економічних формах через активізацію економічних та фінансових важелів [2].

Як зазначає Ю. Рогозян [15], основу ефективності міжрегіонального (прикордонного) співробітництва складає комплексна соціально-економічна ефективність.

Соціальна ефективність – це відповідність результатів співробітництва основним соціальним потребам, меті населення регіону. Соціально ефективним є співробітництво, яке забезпечує соціальний розвиток залучених до нього територій, поліпшення умов життя населення регіону, сприяння активізації усіх соціальних сил на цій території.

Економічна ефективність – це результативність співробітництва, отримана шляхом зіставлення матеріальних та нематеріальних затрат, вжиття заходів та одержаного економічного результату від реалізації міжрегіонального (прикордонного) співробітництва. Економічно ефективне здійснення вищезазначеного співробітництва полягає в тому, що всі учасники співпраці прагнуть до найвищої ефективності. Для цього вони максимізують вигоди від співробітництва й мінімізують витрати [1, с. 14].

Таким чином, як зазначає А. Куценко, економічна ефективність відображається через різні показники, які характеризують проміжні та кінцеві результати діяльності. Такий вид ефективності не відображає всієї специфіки відносин, що притаманні певній діяльності. Її критерієм є мінімізація витрат або максимізація результатів. Соціальна ефективність проявляється як результат впливу заходів економічного характеру на формування способу життя людини. Її критерієм є задоволення потреб соціального характеру відповідно до ресурсів, що спрямовані на досягнення цих цілей. Економічна та соціальна ефективність тісно пов'язані між собою. Підвищення економічної ефективності сприяє зростанню соціальної ефективності. Збільшення соціальної ефективності також є неможливим без підвищення економічної ефективності. Соціально-економічна ефективність є похідною від двох вищезазначених видів ефективності та поєднує їх властивості. Її критерієм є максимізація результатів у розрахунку на сукупні ресурси, що забезпечують найбільш повне задоволення потреб працюючих [5].

У європейських країнах структури єврорегіонального співробітництва є організаційно-фінансовою платформою координації міжрегіонального транскордонного співробітництва. Ефективне функціонування такого типу міжрегіональних транскордонних структур залежить передусім від визначення їх ролі в системі національного та регіонального менеджменту.

Досягнення ефективності є одним із базових принципів єврорегіонального співробітництва. Так, Т. Терещенко розглядає ефективність як перевірку налагодження добросусідських взаємовідносин між суб'єктами транскордонної діяльності; подолання різних бар'єрів між прикордонними регіонами суміжних країн; вирішення проблем не лише прикордонних адміністративно-територіальних одиниць, але й держави загалом [17].

А. Матеха дотримується думки про те, що на практиці регулювання міжрегіонального економічного співробітництва необхідно використовувати широкий арсенал інструментів і методів, які б давали змогу досягти поставленої мети та водночас доповнювали один одного. Корисним є освоєння всіх економічних засобів регулювання, особливо тих, які в практиці зарубіжних країн дають найбільший ефект [7, с. 214].

Загалом ефективність визначається як здатність приносити ефект, результативність процесу, проєкту тощо,

як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат [10]; відносний показник результативності, що може бути тільки позитивною величиною [20]; результат, наслідок якоїсь дії, який вимірюється в матеріальному грошовому або соціальному вираженні [12].

Вивчаючи теоретичні основи міжрегіонального й транскордонного співробітництва, ми не знайшли чіткого визначення ефективності єврорегіонального співробітництва. Так, у науковому дослідженні вченого В. Марковича під терміном «соціально-економічна ефективність транскордонного співробітництва» розуміється певний рівень результативності, виражений у співвідношенні корисних соціально-економічних результатів ТКС та використаних на його забезпечення ресурсів [6]. Науковець зауважує, що за належного й раціонального організаційно-інституціонального забезпечення ТКС може зробити суттєвий внесок у підвищення рівня соціально-економічного розвитку транскордонного регіону.

Ми визначаємо ефективність єврорегіонального співробітництва як результативний процес соціально-економічного розвитку регіонів країни, рівень кадрової та інфраструктурної підготовки територій та держави загалом, спрямованих на поглиблення розвитку міжнародних зв'язків з країнами ЄС у галузях торговельно-економічних відносин, туризму, рекреації, охорони довкілля тощо.

На нашу думку, саме ефективність єврорегіонального співробітництва відображає стан розвитку міжрегіональних систем, а також дає змогу досягнути стабільного та збалансованого розвитку міжнародної співпраці, розробити механізми забезпечення до управління всією системою міжрегіональних взаємовідносин.

Таким чином, відсутність практичного досвіду та розуміння концепції єврорегіонального співробітництва разом з незнанням механізму організації та управління ним є однією з перепон розвитку єврорегіонального співробітництва в Україні.

Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (під час досягнення Цілей 1 та 2) [13] та Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (розділ V, глава 27), єврорегіональне співробітництво визначається як важливий інструмент розвитку прикордонних територій, підвищення їх конкурентоспроможності, формування на них центрів зростання через переваги територіального поділу й кооперації, а також як важлива складова частина євроінтеграційного процесу [18]. Отже, єврорегіональне співробітництво як елемент державної політики сьогодні посідає чільне місце серед пріоритетів соціально-економічного розвитку та інтеграції України.

Погоджуємось з думкою Я. Калат про те, що активізація єврорегіонального співробітництва може стати ефективним засобом імплементації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС, яка була підписана 27 червня 2014 року у Брюсселі, за умови створення належного законодавчого, інституційного та економіко-організаційного поля. Угода про асоціацію передбачає новий поглиблений формат відносин між Україною та країнами – членами ЄС у політичній та економічній сферах [3].

Слід зауважити, що вчена Н. Павліха вважає однією з головних умов забезпечення стійкого просторового розвитку регіонів країни транскордонне співробітництво, отже, єврорегіональне співробітництво. На її

думку, його місце визначається здатністю до мобілізації та ефективного використання наявного просторового потенціалу прикордонних регіонів, а також поєднання їх потенційних можливостей та ресурсів як основи підвищення конкурентоспроможності регіону загалом [11].

Проте недостатній соціально-економічний розвиток регіонів та слабка діяльність єврорегіональних структур зумовлюють потребу вдосконалення напрямів державної політики, які спрямовані на підвищення ефективності забезпечення міжрегіонального, зокрема єврорегіонального, співробітництва й активізацію зовнішньої політики України на міжрегіональному, регіональному та місцевому рівнях.

У зв'язку з цим сьогодні нагальним питанням є розроблення концепції підвищення ефективності єврорегіональної співпраці, яка буде заснована на стратегічних напрямках розвитку регіонів і враховуватиме інтереси регіонів, держави та країн ЄС.

На виконання Указу Президента України від 20 вересня 2019 року № 713 [19] Мінрегіоном разом з іншими заінтересованими органами здійснюється підготовка проєкту Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки. Одними з найголовніших пріоритетів реалізації стратегії разом із формуванням згуртованої країни та створенням ефективного людиноцентричного багаторівневого врядування є підви-

щення рівня конкурентоспроможності регіонів, що є одним із пріоритетних завдань єврорегіонального співробітництва. Окрім того, державна стратегія передбачає інституційне забезпечення територіального та місцевого розвитку, зокрема, через функціонування агенцій регіонального розвитку як ефективного та дієвого інструменту забезпечення сталого регіонального економічного розвитку.

Висновки. Виконане наукове дослідження дало змогу сформулювати низку висновків, основними з яких є:

– виявлення та окреслення головних концептуальних понять ефективності міжрегіонального, зокрема єврорегіонального, співробітництва, шляхів його активізації та підвищення;

– визначення того, що сьогодні потенціал єврорегіонального співробітництва України та країн ЄС задіяно недостатнім чином, оскільки органами державної та місцевої влади застосовують порівняно невелику частину соціально-економічних засобів регулювання.

У зв'язку з трансформацією геополітичних процесів та поступовим входженням України до європейського інтеграційного простору проблеми активізації єврорегіонального співробітництва та розроблення концепції підвищення його економічної та соціальної результативності й ефективності потребують подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Бельський П., Мікула Н. Формування та розвиток системи міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні. *Регіональна економіка*. 2011. № 3. С. 61–73.
2. Гороховська К. Транскордонне співробітництво в Україні: значення та пріоритетні напрями розвитку. *Ефективна економіка*. 2017. № 8.
3. Калат Я. Шляхи підвищення ефективності функціонування єврорегіонів в умовах імплементації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС. *Інститут транскордонного співробітництва та європейської інтеграції*. URL: <http://www.icci.com.ua/post/publ2>
4. Кіш С. Єврорегіон: теоретико-методологічні засади дослідження. *Регіональні студії*. 2017. Вип. 10. С. 76–81.
5. Куценко А. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 205 с.
6. Маркович В. Сутність соціально-економічної ефективності транскордонного співробітництва. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. № 1(11). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_67 (дата звернення: 26.01.2020).
7. Матеха А. Методи підвищення ефективності міжрегіонального економічного співробітництва. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. Т. 2. № 2. С. 170–173.
8. Мікула Н., Калат Я. Єврорегіональне співробітництво в системі транскордонної співпраці. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 4(108). С. 35–36.
9. Моделі і механізми регулювання єврорегіонального співробітництва України: монографія / І. Артьомов, О. Вашук, Н. Васюк, Д. Вітер, В. Гоблик. Ужгород: Гражда, 2013. 610 с.
10. Мочерний С. Основи економічних знань. Київ: Академія, 2000. 303 с.
11. Павліха Н., Кицюк І. Місце та значення транскордонного співробітництва в контексті підвищення конкурентоспроможності регіону. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Міжнародні відносини*. 2009. № 11. С. 18–21.
12. Падерин І. Научные и практические аспекты повышения экономической эффективности современного предприятия. *Вісник Академії економічних наук України*. 2003. № 1. С. 89–95.
13. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 року № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014> (дата звернення: 04.02.2020).
14. Притула Х., Калат Я. Розвиток єврорегіонального співробітництва України та ЄС: сучасний стан та перспективи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 6. С. 27–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/serpsru_2015_6_8 (дата звернення: 25.01.2020).
15. Рогозян Ю. Методичний підхід до оцінки ефективності міжрегіонального (прикордонного) співробітництва. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3 (дата звернення: 25.01.2020).
16. Русняк М. Концептуальні засади польсько-українського єврорегіонального співробітництва. *Регіональні студії*. 2017. Вип. 10. С. 82–89.
17. Терещенко Т. Методичні підходи до оцінки результатів транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2006. № 6. С. 406–409.
18. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 04.02.2020).

19. Про невідкладні заходи щодо забезпечення економічного зростання, стимулювання розвитку регіонів та запобігання корупції : Указ Президента України № 713/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7132019-29789> (дата звернення: 04.02.2020).

20. Ященко О., Романюк О. Економічні та соціальні аспекти оцінки ефективності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18. С. 237–238.

References:

1. Bieliienkyi P., Mikula N. (2011) Formuvannia ta rozvytok systemy mizhrehionalnoho ta transkordonnoho spivrobitnytstva v Ukraini [Formation and development of the interregional and cross-border cooperation system in Ukraine]. *Regional Economics*, no. 3, pp. 61–73.
2. Horokhovska K. (2017) Transkordonne spivrobitnytstvo v Ukraini: znachennia ta priorytetni napriamy rozvytku [Cross-border cooperation in Ukraine: importance and priority areas of the development]. *Efektivna ekonomika* [Efficient Economics], no. 8. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5736> (accessed: 04 February, 2020).
3. Kalat Ya. Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia yevrorehioniv v umovakh implementatsii Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu i YeS [The ways to the improving of the efficiency of the euroregions' functioning in the conditions of implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU]. *Instytut transkordonnoho spivrobitnytstva ta yevropeiskoi intehtatsii* [Instytut transkordonnoho spivrobitnytstva ta yevropeiskoi intehtatsii]. Available at: <http://www.icci.com.ua/post/publ2> (accessed: 23 January, 2020).
4. Kish Ye. (2017) Yevrorehion: teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia [Euroregion: theoretical and methodological foundations of the study]. *Regional studies*, vol. 10, pp. 76–81.
5. Kutsenko A. (2008) Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm upravlinnia efektyvnosti diialnosti pidpriemstv spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy [Organizational and economic mechanism of managing the efficiency of consumer cooperatives in Ukraine]. *Poltava: Rvv Starting*, pp. 12–13. (in Ukrainian)
6. Markovych V. (2014) Sutnist sotsialno-ekonomichnoi efektyvnosti transkordonnoho spivrobitnytstva [The essence of socio-economic efficiency of cross-border cooperation]. *Ekonomika. Menedzhment. Innovatsii* [Economics. Management. Innovation], no. 1(11). Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_67 (accessed: 23 January, 2020).
7. Matiekha A. (2014) Metody pidvyshchennia efektyvnosti mezhrehionalnoho ekonomichnoho spivrobitnytstva [Methods for improving the effectiveness of interregional economic cooperation]. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*. T. 2, no. 2, pp. 170–173.
8. Mikula N., Kalat Ya. (2014) Yevrorehionalne spivrobitnytstvo v systemi transkordonnoi spivpratsi [Euroregional cooperation in the system of cross-border cooperation]. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, vol. 4(108), pp. 35–36.
9. Artomov I., Vashchuk O., Vasiuk N., Viter D., Hoblyk V. (2013) Modeli i mekhanizmy rehuliuвання yevrorehionalnoho spivrobitnytstva Ukrainy [Models and mechanisms of regulation of euroregional cooperation of Ukraine]. *Uzhhorod: Grazhda*, 610 pp. (in Ukrainian)
10. Mochernyi S. (2000) Osnovy ekonomichnykh znan [Fundamentals of economic knowledge]. Kyiv: Academy, 303 pp. (in Ukrainian)
11. Pavlikha N., Kytsiuk I. (2009) Mistse ta znachennia transkordonnoho spivrobitnytstva v konteksti pidvyshchennia konkurentospromozhnosti rehionu [The place and importance of cross-border cooperation in the context of increasing the competitiveness of the region]. *The Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Volyn National University. Series: International Relations*, no. 11, pp. 18–21.
12. Paderin I. (2003) Nauchnye i prakticheskie aspekty povysheniya ekonomicheskoy effektivnosti sovremennogo predpriyatiya [Scientific and practical aspects of increasing the economic efficiency of a modern enterprise]. *The Bulletin of the Academy of Economic Sciences of Ukraine*, no. 1, pp. 89–95.
13. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6 serpnia 2014 r. № 385 “Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku” [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 6, 2014 No. 385 “On Approving the State Strategy for Regional Development for the Period up to 2020”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014> (accessed: 04 February, 2020).
14. Prytula Kh., Kalat Ya. (2015). Rozvytok yevrorehionalnoho spivrobitnytstva Ukrainy ta YeS: suchasnyi stan ta perspektyvy [The development of euroregional cooperation between Ukraine and the EU: current situation and prospects]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy* [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine], vol. 6, pp. 27–31. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_6_8 (accessed: 25 January, 2020).
15. Rohozian Yu. (2015). Metodichniy pidkhid do otsinky efektyvnosti mizhrehionalnoho (prykordonnoho) spivrobitnytstva [A methodological approach to assessing of interregional (border) cooperation effectiveness]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economics], no. 3. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3_69 (accessed: 25 January, 2020).
16. Rusniak M. (2017) Kontseptualni zasady polsko-ukrainskoho yevrorehionalnoho spivrobitnytstva [Conceptual foundations of Polish-Ukrainian euroregional cooperation]. *Regional studies*, vol. 10, pp. 82–89.
17. Tereshchenko T. (2006) Metodichniy pidkhid do otsinky rezultativ transkordonnoho spivrobitnytstva prykordonnykh rehioniv Ukrainy [Methodical approaches to the assessing of the results of cross-border cooperation in the border regions of Ukraine]. *The Bulletin of Khmelnytsky Institute of Regional Management and Law*, no. 6. pp. 406–409.
18. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odnii storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy chlenamy, z inshoi storony [Agreement about Association between Ukraine, by one side, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, by other side]. Available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (accessed: 04 February, 2020).
19. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 713/2019 “Pro nevidkladni zakhody shchodo zabezpechennia ekonomichnoho zrostannia, stymuliuвання rozvytku rehioniv ta zapobihannia koruptsiii” [Presidential Decree No. 713/2019 “On Immediate Measures to Ensure Economic Growth, Promote Regional Development, and Prevent Corruption”]. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/7132019-29789> (accessed: 04 February, 2020).
20. Yashchenko O., Romaniuk O. (2008) Ekonomichni ta sotsialni aspekty otsinky efektyvnosti [Economic and social aspects of effectiveness evaluation]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, vol. 18, pp. 237–238.